

ชื่อเรื่อง	การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนทางเลือก “เพื่อความยั่งยืน”: กรณีศึกษาโรงสีชุมชน
ชื่อผู้เขียน	นายสุนัย จุลพงศธร
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

บทคัดย่อ

นับแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 แนวคิด “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง” ก็ได้รับความสนใจจากสังคมไทยมากขึ้นจนกลายเป็นความสำคัญส่วนหนึ่งของแนวนโยบายแห่งรัฐในหลายรัฐบาลต่อเนื่องกันมา แต่วิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดเกิดขึ้นจากการสนับสนุนเงินทุนแบบให้เปล่าโดยรัฐ คำถามที่สำคัญคือ “วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด? จะเดินไปในทิศทางใด? จะเป็นภาระของรัฐ หรือจะเป็นพลังของรัฐ?” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่สังคมไทยได้เกิดการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเข้าสู่ระบบทุนนิยม และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลก อันเป็นผลให้ประชาชนได้เปลี่ยนวิธีการผลิตจากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อเป็นสินค้า ดังนั้นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เน้นวิธีการผลิตเพื่อการบริโภคจะสามารถเดินต่อไปได้อีกหรือไม่ หากเป็นไปได้ จะมีรูปลักษณะในทิศทางใด

การศึกษามีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อค้นหาปรัชญาการเกิดและดำรงอยู่ของโรงสีชุมชนต่อการเกื้อหนุนชุมชนและผลักดันให้เกิดวิวัฒนาการทางสังคม (2) เพื่อศึกษาสภาพโรงสีชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันตามสภาพที่เป็นจริงว่ามีรูปแบบลักษณะ และในแต่ละลักษณะรัฐควรจะมีทำอย่างไรต่อการดำรงอยู่ของโรงสีชุมชนนั้นๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน โดยศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดโรงสีชุมชน แนวคิดของประชาชนในชุมชนว่ามีทัศนคติและความพึงพอใจต่อการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบลักษณะของโรงสีชุมชน การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของชุมชนที่มีต่อการดำรงอยู่และการพัฒนาการของโรงสีชุมชน (3) เสนอรูปแบบลักษณะการบริหารจัดการของโรงสีชุมชนที่มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาแนวคิดพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชน และให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบันและสามารถแข่งขันกับธุรกิจลักษณะเดียวกันในระบบทุนนิยม

การดำเนินการวิจัย ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้านกว้าง และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้านลึกควบคู่กัน จากกรรมการ สมาชิกโรงสีชุมชน ประชาชน เจ้าของกิจการโรงสีเอกชน และวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ กระจายทุกภูมิภาคมากกว่า 20 จังหวัด รวมจำนวน 92

กิจการ สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ได้พบว่า (1) ปรัชญาการเกิดและดำรงอยู่ของโรงสีชุมชนไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนในปัจจุบัน เนื่องจากเกิดการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เป็นผลให้ชุมชนแบบดั้งเดิมแตกสลาย โดยมองชุมชนใน 3 มิติ คือ ด้านการเมือง การผลิต และสังคมวัฒนธรรม โรงสีชุมชนหลายแห่งกลายเป็นภาระของรัฐแทนที่จะเป็นพลังของรัฐ งานวิจัยนี้ได้แสวงหาทางออกให้กับโรงสีชุมชนในมิติใหม่ คือ “เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อความยั่งยืน” โดยยอมรับการอยู่ร่วมกับระบบทุนนิยมในลักษณะที่ทั้งอยู่ร่วมและต่อสู้ และใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองที่ยากจนให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ และมีทางเลือกในการดำเนินชีวิต (2) โรงสีชุมชนมีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับแต่ละมุมมอง สรุปได้ 3 มิติมุมมอง คือ มิติของทุน เป้าหมายการผลิต และแรงจูงใจในการก่อตั้ง ในแต่ละมิติทำให้เห็นลักษณะโรงสีชุมชนชัดเจนแตกต่างกันไป และแต่ละลักษณะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และได้พบว่า โดยภาพรวมประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อโรงสีชุมชน (3) ทางออกของปัญหาคือต้องกำหนดรูปแบบและวิธีการลงทุนของเศรษฐกิจชุมชนใหม่ โดยหลักรัฐจะต้องยกเลิกการลงทุนแบบให้เปล่า และเปลี่ยนเป็นระบบเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในเงื่อนไขพิเศษ โดยมีกำหนดเวลาสิ้นสุดของการสนับสนุน เมื่อเข้มแข็งแล้ว ต้องเข้าสู่การแข่งขันกับองค์กรทางธุรกิจในระบบทุนนิยมในรูปลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่ง เพื่อเสียภาษีให้แก่รัฐ

Title	Cultural Modification and Alternative Perspective of Community Economy for Sustainability: A Case of Community's Rice Mills
Author	Mr. Sunai Chulphongsatorn
Degree of	Doctor of Philosophy in Rural Planning And Development
Chairman of Advisory Committee	Associate Professor Chalermchai Panyadee, Ph.D

ABSTRACT

Since the economic crisis in 1997, the idea of "Self-Reliable Community Economy" has been paid attention by various Thai social institutions, even later it has become part of several Thai governments' policies. However, in all probability, almost all of the community enterprises have been set by the give away budget of the state. Therefore, the most important questions are how successful the community enterprises are, which direction they will be and the business be the state's benefit or state's burden. At present, Thailand has adjusted to be part of the world's capitalism; these causes community produce the products for selling rather than consuming. Thus, can the community economy that emphasizes producing for consuming continuously go on? If it still continues, which direction it will be?

The objective of this study were: 1) to find out the philosophy of origin and existence of the community's rice mills toward the community's support and as the ascendancy to social evolution; 2) to study the types of the community's rice mills and the government's support to each type in order to generate the greatest benefit for particular community concerning the following issues: problems and obstacles, important factors that contributed the community's rice mills, attitude and satisfaction toward the existence of community economy in terms of community's mills cultural changes to the existence and development of the mills; 3) to propose efficient administrative management of the community's mills based on perspective of community economy, related to the real condition and competed with the other firms. Both quantitative method and qualitative were used. The data were gathered from committee,

members of the community's rice mills, community, the owners of the private rice mills, and another 92 community enterprises in more than 20 provinces.

The result were as follows: 1) It was found that the philosophy of origin and existence of the community's rice mills was not correlated with the real condition of community because of the changes of culture that original community declined. On viewing the community in political, productive, and socio-cultural dimension, it was found that several community's rice mills had become the state's burden rather than the state's benefits. This research also discovered the solution for these problems – "Alternative Perspective of the Community Economy". This concept concerned the accepting of the capitalism and both co-operating and resistant aspects at the same time and as a tool to develop the performance of the rural and urban communities to be skilled labors and to have their choices of living. 2) There were several types of community mills according to each perspective. There were three dimensions – capital, production, and original motivation – that caused the different types of community mills. Each type was the important aspect that caused its success or failure. Moreover, it was found that in general community did not have confidence in community's mills. 3) On resolution, it was found that new format and capital investment of community economy had to be set. The government had to abolish all form of the give away investment and convert it to the special low interest loan system that had close-ended time.